

Faunabeheerplan Fryslân 2014-2019

Actualisatie en aanvulling 2017

Faunabeheereenheid Fryslân

Vastgesteld 18-4-2017

Voorwoord

Het Faunabeheerplan 2014-2019 (fbp) is in 2015 door GS goedgekeurd. Omdat het fbp nog een aantal jaren mee kan, kiest de Faunabeheereenheid Fryslân (FBE) ervoor het niet op korte termijn geheel te herzien, maar om het aan te vullen voor alleen jacht- en vrijgestelde soorten (anders dan de reeds beschreven winterganzen). Het feit dat het een aanvulling (aanv) is heeft tot gevolg dat het rapport niet altijd zelfstandig leesbaar is, maar op sommige plaatsen verwijst naar het eigenlijke faunabeheerplan. Op deze wijze geeft de FBE zo eenvoudig mogelijk invulling aan de verplichtingen die voortkomen uit de Wet natuurbescherming (Wnb). Waar nodig zijn de inleidende hoofdstukken van het fbp geactualiseerd. De aanvullende soortbeschrijvingen zijn zo veel mogelijk volgens dezelfde systematiek opgezet als in het fbp.

Inhoud

Voorwoord.....	2
Inhoud	3
1. Inleiding.....	5
2. Kader	6
2.1 Wet natuurbescherming.....	6
2.2 Provinciale verordening	8
3. Actualisering.....	12
3.1 Faunabeheereenheid.....	12
4. Aanvulling.....	14
4.1 Parameters	14
4.2 Staat van instandhouding.....	14
4.3 Redelijke wildstand.....	16
4.4 Aantal en verspreiding	16
4.5 Schade	17
4.6 Preventieve maatregelen	18
4.7 Afschot.....	19
5. Jachtsoorten zonder landelijke vrijstelling	20
5.1 Fazant.....	20
5.2 Wilde eend	20
5.3 Haas	20
6. Jachtsoorten met landelijke vrijstelling.....	20
6.1 Houtduif.....	20
6.2 Konijn	20
7. Landelijk vrijgestelde soorten, geen jachtwild	20
7.1 Canadese gans	20
7.2 Kauw	20
7.3 Zwarte kraai.....	20
7.4 Vos.....	20
8. Provinciaal vrijgestelde soorten	20
8.1 Aardmuis	21
8.2 Veldmuis.....	21
8.3 Woelrat	21
8.4 Kokmeeuw	21

8.5	Zilvermeeuw	21
8.6	Roek	21
9.	Overige soorten met aflopende ontheffingen	21
9.1	Meerkoet.....	21
9.2	Spreeuw.....	21
	Literatuur	22
	Afkortingen.....	22

1. Inleiding

Actualisering

Het Faunabeheerplan Fryslân 2014-2019 (fbp) is in 2015 door GS vastgesteld. Dit fbp diende als basis voor ontheffingsaanvragen op grond van artikel 68 van de Flora- en faunawet (Ffw) en beschrijft daartoe de ontwikkeling in aantallen en verspreiding, schade, beleid en beheer van diersoorten die daarvoor in aanmerking komen. Ook onderbouwt het fbp de provinciale vrijstelling voor winterganzen zoals die nu is vastgelegd in de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017.

Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) in werking getreden. Deze vervangt onder meer de Ffw. Dit is reden om het fbp nog tijdens zijn looptijd te actualiseren. Bovendien is een aantal ontheffingen per 1 maart 2017 verlopen. Dit is een reden om ook voor deze soorten het fbp te actualiseren.

Aanvulling

De Wnb regelt dat een faunabeheerplan niet alleen ten grondslag ligt aan populatiebeheer en schadebestrijding door middel van ontheffingen, maar regelt dit ook voor jacht- en vrijgestelde soorten. Door overgangsrecht loopt het fbp door onder de Wnb en zijn verkregen ontheffingen te beschouwen als verkregen op grond van art. 3.17 van de Wnb. Omdat het fbp nog een aantal jaren mee kan, heeft de Faunabeheereenheid Fryslân (FBE) ervoor gekozen het niet op korte termijn geheel te herzien, maar om het aan te vullen voor jacht- en vrijgestelde soorten (anders dan winterganzen). De eisen aan de beschrijvingen volgens de Wnb wijken soms (licht) af van de eisen zoals die eerder onder de Ffw golden. Dit betekent dat de onderbouwingen voor de nieuw opgenomen (vrijgestelde en jacht-) soorten iets kunnen afwijken van de onderbouwingen van de eerder in het fbp opgenomen soorten. Deze verschillen blijven aanwezig totdat het fbp in zijn geheel zal worden herzien (2019).

Afbakening soorten

Jachtsoorten waarop (onder voorwaarden) gejaagd mag worden zijn: fazant, haas, houtduif, konijn en wilde eend.

Landelijk vrijgesteld (13 april 2006) om te doden (onder voorwaarden) zijn: Canadese gans, houtduif, konijn, kauw, vos en zwarte kraai. Voor 'nationale soorten' (soorten aangewezen onder artikel 3.10, van de Wnb) geldt geen wettelijk verbod meer op opzettelijk verontrusten, voor zover dit niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Voor vogels van bijlage II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn, zoals de brandgans, geldt deze landelijke vrijstelling niet en is voor opzettelijke verstoring nog steeds een ontheffing noodzakelijk.

Provinciaal vrijgesteld om te doden (eveneens onder voorwaarden) zijn, naast de in het fbp reeds beschreven winterganzen: aardmuis, veldmuis, woelrat, kokmeeuw, zilvermeeuw en roek. Een verbod op opzettelijk verontrusten van vrijgestelde soorten is onder de Wnb niet meer aan de orde, zoals blijkt uit de artikelsgewijze toelichting van art. 5.3 en 5.4 van de Verordening Wnb Fryslân 2017 (Verordening). Voor een deel van de aangewezen soorten heeft de vrijstelling ook betrekking op het vangen van dieren. Daarom is in bijlage II van de Verordening aangegeven over welke handelingen de vrijstelling gaat en aan welke voorschriften en beperkingen moet worden voldaan.

Per 1 maart 2017 zijn de ontheffingen voor roek, meerkoet, spreeuw, wilde eend verlopen. Daarom worden de gegevens uit het fbp voor deze soorten geactualiseerd.

De aanvulling heeft alleen betrekking op deze soorten. Het valt op dat een deel van deze soorten, afhankelijk van periode en omstandigheden kan vallen onder jacht, vrijstelling en/of ontheffing.

Jacht	Vrijstelling landelijk	Vrijstelling provinciaal	Ontheffing
fazant	Canadese gans	aardmuis	meerkoet
haas	houtduif	kokmeeuw	roek
houtduif	kauw	roek	spreeuw
konijn	konijn	veldmuis	wilde eend
wilde eend	vos	woelrat	
	zwarte kraai	zilvermeeuw	

2. Kader

2.1 Wet natuurbescherming

De Wnb behandelt in paragraaf 3.1 het beschermingsregime van soorten van de Vogelrichtlijn, in paragraaf 3.2 van soorten van de Habitatrichtlijn en in 3.3 van andere soorten die niet beschermd zijn onder de Europese richtlijnen, maar wel onder de Nederlandse wetgeving. Soorten mogen niet in hun voortbestaan bedreigd worden of dat gevaar lopen. Van de algemene verboden tot doden, vangen, storen, etc. kunnen GS onder voorwaarden ontheffing verlenen en PS of de Minister vrijstelling verlenen. In alle gevallen worden daarbij nadere voorschriften of regels gesteld.

Paragraaf 3.4 gaat over Schadebestrijding, overlastbestrijding en faunabeheer. Hierbinnen wordt in artikel 3.12 van de Wnb de regels gesteld met betrekking tot de FBE, procedure en inhoud van een fbp, waaronder maatregelen, trendtellingen, en rapportages. In de artikelen 3.15 en 3.16 wordt nader ingegaan op de vrijstelling door respectievelijk de Minister of door PS. Art. 3.17 gaat over ontheffingen en art. 3.18 en 3.19 over opdrachten. Paragraaf 3.5 gaat over Jacht.

Gelet op de beperkte doelstelling van deze aanvulling (landelijk vrijgestelde en jachtsoorten) wordt alleen dieper ingegaan op de bepalingen omtrent deze soorten.

Artikel Wnb 3.12	Actie
<p><i>1. Er zijn Faunabeheereenheden die voor hun werkgebied een faunabeheerplan vaststellen. Het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan.</i></p>	<p>Hierin voorziet het fbp samen met deze aanv.</p>
<p><i>2. In het bestuur van een faunabeheereenheid zijn in ieder geval de jachthouders uit het werkgebied van de faunabeheereenheid en maatschappelijke organisaties die het doel behartigen van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren in de regio waartoe het werkgebied van de faunabeheereenheid behoort, vertegenwoordigd. Op uitnodiging van het bestuur van de faunabeheereenheid kunnen vertegenwoordigers van andere dan de in de tweede volzin bedoelde maatschappelijke organisaties en wetenschappers op het gebied van faunabeheer deelnemen aan de vergaderingen van het bestuur en het bestuur adviseren.</i></p>	<p>Zie aanv 3.1.</p>
<p><i>3. Faunabeheereenheden stellen een of meer faunabeheerplannen vast voor hun werkgebied. Ten aanzien van door onze minister vanwege de omvang van hun leefgebieden aangewezen diersoorten stellen de Faunabeheereenheden, in wier werkgebied het leefgebied is gelegen, gezamenlijk een faunabeheerplan vast.</i></p>	<p>Voor Fryslân geldt één fbp. Een eventueel gezamenlijk fbp voor soorten met provinciegrens overstijgende leefgebieden valt buiten het kader van deze aanvulling.</p>
<p><i>4. Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.</i></p>	<p>Zie aanv 4.5.</p>
<p><i>5. Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.</i></p>	<p>Zie aanv 4.4.</p>
<p><i>6. Alvorens een faunabeheerplan vast te stellen, hoort de Faunabeheereenheid de binnen haar werkgebied werkzame wildbeheereenheden over de inhoud van het plan.</i></p>	<p>Consultatie van de WBE's over de concept-aanvulling op 12-4-2017; aandacht voor dataverzameling.</p>

<p>7. <i>Het faunabeheerplan heeft de goedkeuring van Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de Faunabeheereenheid werkzaam is. In geval een gezamenlijk faunabeheerplan is vastgesteld door Faunabeheereenheden in verschillende provincies, geschiedt de goedkeuring door Gedeputeerde Staten van de provincie waarin het leefgebied van de soort grotendeels is gelegen, in overeenstemming met Gedeputeerde Staten van de andere provincies waarin het leefgebied mede is gelegen. Een goedgekeurd faunabeheerplan wordt openbaar gemaakt door de betreffende Faunabeheereenheid.</i></p>	<p>Na vaststelling van de aanvulling door de FBE op 18-4-2017 wordt deze aangeboden aan GS ter goedkeuring. De goedgekeurde aanvulling wordt openbaar gemaakt door de FBE.</p>
<p>8. <i>De Faunabeheereenheid brengt jaarlijks verslag uit van de uitvoering van het faunabeheerplan aan Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de Faunabeheereenheid werkzaam is.</i></p>	<p>Geen wijziging t.o.v. huidige situatie.</p>
<p>9. <i>Provinciale Staten stellen bij verordening regels waaraan in hun provincie werkzame Faunabeheereenheden en de door de Faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplannen voldoen. Deze regels kunnen in elk geval betrekking hebben op:</i></p> <p><i>a. de omvang en begrenzing van het werkgebied van de Faunabeheereenheid;</i></p> <p><i>b. de aard, omvang en noodzaak van de op grond van het faunabeheerplan te verrichten handelingen waarvoor een ontheffing als bedoeld in artikel 3.17 wordt verleend of waartoe opdracht wordt verleend op grond van artikel 3.18;</i></p> <p><i>c. de wijze waarop en de perioden waarin de handelingen, bedoeld in onderdeel b worden verricht; en</i></p> <p><i>d. de vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties als bedoeld in het tweede lid in het bestuur van de Faunabeheereenheid.</i></p>	<p>Zie aanv 2.2.</p>
<p>10. <i>Het eerste lid is niet van toepassing op het beheer van populaties van exoten of verwilderde dieren en op de bestrijding van schadeveroorzakende exoten of verwilderde dieren.</i></p>	<p>Deze worden niet besproken in fbp of aanv.</p>

2.2 Provinciale verordening

Ook de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 (Verordening) stelt eisen aan het fbp, o.a.:

<p>Verordening art. 3.1</p> <p><i>1. Het faunabeheerplan is gericht op een duurzaam beheer van in het wild levende diersoorten alsmede op de bestrijding van schadeveroorzakende dieren en de uitoefening van de jacht.</i></p>	<p>Uitbreiding met vrijgestelde en jachtsoorten, zie aanv 5 en 6.</p>
<p><i>2. Bij het duurzaam beheer wordt rekening gehouden met de effecten van de voorgenomen handelingen op de populatiegrootte, het habitatgebruik en de staat van instandhouding van de beschreven soorten gedurende de planperiode.</i></p>	<p>Zie aanv 4.2 en 4.4.</p>
<p>Verordening art. 3.4</p> <p><i>1. Een faunabeheerplan bevat ten minste:</i></p> <p><i>a. een beschrijving van het werkgebied van de faunabeheereenheid en een duidelijke afbakening met de gebieden of locaties waarover het werkgebied van de faunabeheereenheid zich niet uitstrekt, inclusief het leefgebied van soorten als bedoeld in artikel 3.12, derde lid, van de wet waarop het plan mede betrekking heeft;</i></p> <p><i>b. een kaart waarop de begrenzing van het gebied waarop het faunabeheerplan betrekking heeft is aangegeven;</i></p>	<p>Geen wijziging, zie fbp hoofdstuk 2. Het werkgebied van de FBE omvat de gehele provincie Fryslân, exclusief grote open wateren en bebouwde kommen.</p>
<p><i>c. kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer of schadebestrijding noodzakelijk wordt geacht, gebaseerd op trend-tellingen, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar.</i></p>	<p>Zie fbp 8 t/m 12 en aanv 4.4.</p>
<p><i>2. Gedeputeerde staten kunnen nadere regels stellen met betrekking tot de in een faunabeheerplan op te nemen gegevens.</i></p>	
<p>Verordening art. 3.5</p> <p><i>1. Onverminderd het bepaalde in artikel 3.4 bevat het faunabeheerplan inzake populatiebeheer en schadebestrijding van diersoorten ten minste:</i></p> <p><i>a. een onderbouwing van de noodzaak van schadebestrijding, waaronder een onderbouwde verwachting van de mate waarin belangen zouden worden geschaad indien niet tot schadebestrijding zou worden overgegaan;</i></p> <p><i>b. per diersoort en gewas een beschrijving van de aard en omvang van de getaxeerde schade in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft, onderverdeeld naar de verschillende wildbeheereenheden;</i></p>	<p>Zie aanv 4.3.</p>

<p><i>c. per diersoort:</i></p> <p><i>1°. een beschrijving van de handelingen die in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft zijn verricht om schade te voorkomen of te beperken, waaronder het naar soort onderscheiden aantal gedode dieren;</i></p> <p><i>2°. een beschrijving van het effect van de in het vorige lid bedoelde uitgevoerde handelingen, voor zover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn;</i></p> <p><i>3°. een beschrijving en onderbouwing van de aard en de noodzaak van maatregelen of handelingen ter voorkoming of beperking van schade, alsmede een beschrijving van de locaties waar en de perioden in het jaar waarin deze plaats dienen te vinden;</i></p> <p><i>4°. een beschrijving van het verwachte effect van de voorgenomen maatregelen en handelingen.</i></p>	<p>Zie aanv 4.5 en 4.6</p>
<p><i>d. per diersoort waarvoor populatiebeheer wordt voorgestaan een onderbouwing van de huidige en gewenste stand van de populatie, inclusief een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand te bereiken;</i></p> <p><i>e. voor zover het faunabeheerplan betrekking heeft op het populatiebeheer van edelherten, damherten, reeën of wilde zwijnen bevat het een beschrijving van de leefgebieden van deelpopulaties inclusief een kaartbeeld met de begrenzing hiervan, een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de maximale grootte van de populatie van de betrokken dieren binnen de onderscheiden leefgebieden, alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende leefgebieden.</i></p>	<p>De aanvulling van het fbp heeft geen betrekking op soorten waarvoor populatiebeheer wordt voorgestaan (ree, edelhert, damhert, wild zwijn).</p> <p>Voor edelherten en damherten in het Drents-Friese Wold wordt in de toekomst mogelijk, samen met de FBE Drenthe, een apart faunabeheerplan opgesteld.</p>
<p><i>2. Indien de handeling doden met het geweer als maatregel noodzakelijk wordt geacht een beschrijving waarom inzet van preventieve maatregelen, alternatieve handelingen of handelwijzen naar verwachting niet tot een bevredigend resultaat zullen leiden.</i></p>	<p>Zie aanv 4.5.</p>
<p>Verordening art. 3.6</p> <p><i>Inzake de jacht bevat het faunabeerplan ten minste:</i></p> <p><i>a. een beschrijving van de wijze van uitoefenen van de jacht per wildsoort;</i></p>	<p>Dit is nieuw, zie aanv 5.</p>

<p><i>b. een beschrijving per wildbeheereenheid van de samenhang tussen de jacht op de wildsoorten, het beheren van de populaties van deze soorten en het bestrijden van schade veroorzaakt door deze soorten in het licht van:</i></p> <p><i>1°. het behouden of bereiken van een redelijke wildstand, en</i></p> <p><i>2°. de gunstige staat van instandhouding van deze soorten.</i></p>	<p>Zie aanv 4.2, 4.3 en 5.</p>
---	--------------------------------

3. Actualisering

3.1 Faunabeheereenheid

De Verordening geeft het kader voor de FBE:

Artikel 2.1

1. Er is één faunabeheereenheid in de provincie Fryslân.
2. Het werkgebied van deze faunabeheereenheid betreft het grondgebied van de provincie Fryslân.

Artikel 2.2

Het aantal bestuursleden van de faunabeheereenheid bedraagt maximaal zeven.

Artikel 2.3

1. In het bestuur van de faunabeheereenheid zit één vertegenwoordiger vanuit ieder van de volgende collectieven van jachthouders of jachtaktehouders werkzaam binnen het werkgebied van de faunabeheereenheid:

- a. verenigingen van agrariërs;*
- b. particuliere grondeigenaren;*
- c. terreinbeherende organisaties;*
- d. verenigingen van jachtaktehouders.*

2. In het bestuur van de faunabeheereenheid zit ten minste één door gedeputeerde staten benoemde vertegenwoordiger van een maatschappelijke organisatie die het doel behartigt van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren in de regio waartoe het werkgebied van de faunabeheereenheid behoort.

3. De vertegenwoordigers als bedoeld in het eerste en tweede lid zijn niet werkzaam onder de verantwoordelijkheid van gedeputeerde staten.

Hieraan is invulling gegeven met de volgende samenstelling van het bestuur:

- Mr G.J. Wouters: onafhankelijk voorzitter
 - A. Boersma: namens terreinbeherende organisaties
 - H.H. de Bruin: namens verenigingen van jachtaktehouders
 - L. Geerts: namens Friesch Particulier Grondbezit
 - P.L. Sterkenburgh: namens verenigingen van agrariërs
-
- H. Kroodsma is namens Kollektiven Beried Fryslân voorgedragen als door GS te benoemen vertegenwoordiger van een maatschappelijke organisatie.

Het secretariaat wordt vervuld door Robbert F. de Vries (secretaris) en door Peter de Vries (medewerker Fauna Registratie Systeem).

De taken en verantwoordelijkheden van de FBE zijn:

Artikel 2.5

Naast het vaststellen van een faunabeheerplan heeft de faunabeheereenheid tot taak:

- a. het coördineren van de uitvoering van een faunabeheerplan;*
- b. het organiseren en aansturen van de uitvoering van populatiebeheer;*
- c. het organiseren en faciliteren van het bestrijden van belangrijke schade aan landbouwgewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren of schade aan flora of fauna, dan wel het voorkomen van het ontstaan van dergelijke schade;*
- d. het bijhouden van een actueel register van wildbeheereenheden als bedoeld in artikel 3.14, eerste lid, van de wet, die binnen het werkgebied van de faunabeheereenheid werkzaam zijn.*

De FBE brengt jaarlijks verslag uit. Daarover stelt de Verordening:

Artikel 2.6

1. Het verslag als bedoeld in artikel 3.12, achtste lid, van de wet bevat in ieder geval:

a. cijfermatige rapportages over de uitvoering van iedere geldende vrijstelling, ontheffing en opdracht, waarin in ieder geval is opgenomen:

1°. de aantallen gedode dieren, onderverdeeld naar soort, wildbeheereenheid, locatie, datum en tijdstip;

2°. een opgave van de grondgebruikers aan wie een meldingsbewijs is verstrekt als bedoeld in artikel 5.6, tiende lid met vermelding van naam, adres, postcode en woonplaats;

3°. een opgave van de gewassen waarop schadebestrijding heeft plaatsgevonden;

b. cijfermatige rapportages over de uitvoering van de jacht, waarin opgenomen het aantal gedode dieren, onderscheidend naar wildsoort.

2. Gedeputeerde staten kunnen nadere regels stellen met betrekking tot de inhoud van het verslag.

4. Aanvulling

4.1 Parameters

Ter voorbereiding en uitvoering van planmatig, duurzaam beheer van de in de aanv genoemde soorten is het van belang inzicht te hebben in: aantallen, verspreiding en trend van soorten, beheermaatregelen en het effect van beheermaatregelen. De taak van de FBE in dit kader is 1) specifiek monitoren van soorten waarvoor planmatig duurzaam beheer wordt nagestreefd of uitgevoerd op basis van provinciaal beleid en 2) monitoren van beheermaatregelen waarvoor de Provincie ontheffing heeft verleend. Uitgangspunt hierbij is dat de FBE voor het monitoren van soorten zoveel mogelijk gebruik zal maken van lopende monitoringprojecten binnen het Netwerk Ecologische Monitoring: het samenwerkingsverband van overheidsorganisaties voor de monitoring van de natuur. Betrokken overheidsorganisaties zijn onder meer het ministerie van Economische Zaken, CBS en BIJ12. Voor faunabeheer zijn de relevante meetnetten 'watervogels', 'broedvogels' en 'dagactieve zoogdieren' van Sovon en Zoogdierverseniging. Het CBS verwerkt de gegevens tot natuurstatistieken. Naast de meetnetten wordt informatie gebruikt uit de atlasprojecten van Sovon en Zoogdierverseniging.

Gelet op de vereisten van de Wnb (aanv 3.1) en de Verordening (aanv 3.2) worden in deze aanvulling de volgende parameters behandeld: staat van instandhouding, redelijke wildstand, aantal en verspreiding, schade en overlast, preventieve maatregelen om die te voorkomen en de effectiviteit daarvan. Deze parameters worden in het vervolg eerst in het algemeen besproken.

4.2 Staat van instandhouding

De teksten van de Wet Natuurbescherming over staat van instandhouding sluiten aan op de Europese richtlijnen (voor Vogelrichtlijn zie Wet Natuurbescherming artikel 3.3, lid 4, onderdeel c; voor Habitatrichtlijn zie Wet Natuurbescherming artikel 3.8, lid 5, onderdeel c). Soorten, die alleen vanuit Nederlands oogpunt beschermd worden, krijgen via artikel 3.10 lid 2 op het punt van gunstige instandhouding hetzelfde beschermingsniveau als de soorten van Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. De provincie dient bij het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen rekening te houden met de staat van instandhouding. Vos e.a. 2016 meldt over de staat van instandhouding:

Voor Vogelrichtlijnsoorten geldt dat een vrijstelling niet mag leiden tot verslechtering van de huidige situatie met betrekking tot de instandhouding van de beschermde vogelsoorten. Voor vogelsoorten worden in het kader van de VR geen gegevens verzameld over de landelijke (gunstige) staat van instandhouding. De Vogelrichtlijn kent dit begrip niet als zodanig, in tegenstelling tot de Habitatrichtlijn. In Artikel 2 van de Vogelrichtlijn wordt gesteld dat de lidstaten 'alle nodige maatregelen nemen om de inheemse vogelsoorten op het niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen' (Vogel et al. 2013). Omdat een dergelijke formele evaluatie voor vogels ontbreekt, wordt hier gesproken over een 'indicatieve Svl' (i-Svl) voor de vogelsoorten, zoals bepaald door Sovon in het rapport van Vogel et al. (2013). De i-Svl is bepaald op basis van (a) de ontwikkeling in verspreiding, (b) ontwikkeling in de populatie, (c) ontwikkeling in kwaliteit van het leefgebied en (d) toekomstperspectief. Bij deze bepaling van de 'indicatieve staat van instandhouding' is aansluiting gezocht bij de benadering zoals door het Habitat-Comité vastgesteld voor soorten van Bijlage II van de Habitatrichtlijn. Verder wordt onderscheid gemaakt tussen broedvogels en niet-broedvogels.

Voor Habitatrichtlijnsoorten geldt dat een vrijstelling niet mag leiden tot afbreuk aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Voor HR-soorten wordt in de zgn. artikel 17-rapportage informatie verzameld over de landelijke staat van instandhouding.

Voor andere soorten geldt bij een vrijstelling dat zij niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dat gevaar lopen. Informatie uit Rode Lijsten en trendgegevens zijn gebruikt om vast te stellen of hier sprake van is.

Daarbij is wel de vraag wat een populatie is, omdat dit bepaalt op welk schaalniveau de gunstige staat van instandhouding voor HR-soorten moet worden gegarandeerd. Vanuit de ecologie is het verdedigbaar om hierbij uit te gaan van de netwerkpopulatie. Voor andere soorten (vanuit nationaal oogpunt beschermde soorten) wordt de vrijstelling getoetst op het effect op de landelijke staat van instandhouding; hiervoor geldt dus dat de soort landelijk niet in zijn voortbestaan wordt bedreigd of dit gevaar loopt.

De FBE wijst erop dat voor de in deze aanvulling besproken landelijk vrijgestelde soorten reeds landelijk getoetst is dat zij in een gunstige staat van instandhouding verkeren. Daarom hoeft hier bij de bespreking van deze afzonderlijke soorten niet nader op ingegaan te worden. Dit geldt ook voor provinciaal vrijgestelde soorten. Volgens de Verordening staat van de daarin in bijlage II opgenomen soorten vast dat zij in een gunstige staat van instandhouding verkeren. Voor vogelsoorten is de 'indicatieve staat van instandhouding' (i-Svl) volgens Vogel et al. 2013 vermeld.

4.3 Redelijke wildstand

In de Memorie van Toelichting van de Wet Natuurbescherming (Kamerstukken II 2011/12, 33 348, nr. 3, blz. 171) is toegelicht waarom soorten voldoen aan de criteria voor een status als jachtwild. De jachthouder heeft een wettelijke inspanningsverplichting om een redelijke wildstand in het jachtveld te handhaven of te bereiken. Dat houdt in dat het niveau van de wildstand zodanig dient te zijn dat deze bijdraagt aan het voorkomen van schade zonder dat de staat van instandhouding van de soort daar onder te lijden heeft (Kamerstukken I, 2015/16, 33 384 X, p. 6). Dit betekent dat jacht, al of niet met het oogmerk voorkomen of beperken van schade, ook mogelijk is bij een ongunstige staat van instandhouding, zolang die toestand door de jacht maar niet verder verslechtert. De inspanningsverplichting betekent dat de jachthouder overmatige benutting moet voorkomen, rekening houdt met een goede leeftijdsopbouw van de wildpopulaties in zijn veld en, in overleg met de grondgebruiker, zo nodig biotoop verbeterende maatregelen neemt (Memorie van Toelichting Wet Natuurbescherming, Kamerstukken II, 2011/12, 33 348, nr. 3, p. 171). De maatregelen om het leefgebied van de soort te verbeteren kunnen bestaan uit het bieden van dekking, voedsel, rust en broedgelegenheid en het verkleinen van het risico op predatie.

De FBE verstaat daarom onder een redelijke wildstand een stand waarbij:

- de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort gewaarborgd is en
- er derhalve de populatie duurzaam benut kan worden,
- door middel van afschot tijdens het jachtseizoen, het risico op belangrijke schade aan erkende belangen ook buiten het jachtseizoen beperkt blijft.

Afschot op basis van de jacht is ingebed in een reeks aan beheermaatregelen:

- Jacht is de eerste trap in het beheer (benutten, en streven naar een stand waarbij er nagenoeg geen schade te verwachten valt , ook in de rest van het jaar),
- Als dit onvoldoende effect sorteert, kan er aanvullend op basis van een eventueel aanwezige vrijstelling (bijv. konijn) worden beheerd.
- Als volgende stap kan er een ontheffing worden aangevraagd.
- Tenslotte kan er een opdracht verleend worden door de provincie (met toegang tot terreinen zonder instemming grondgebruiker).

4.4 Aantal en verspreiding

Bronnen

Voor de jacht en vrijgestelde soorten zijn landelijke populatiegegevens (telcijfers) overgenomen van de websites van de Zoogdiervereniging en van Sovon. Gebruikt zijn de resultaten van het meetnet 'broedvogels' en voor de trend als niet-broedvogel het meetnet 'watervogels' of, voor niet-watervogels, het meetnet 'PTT-telling in december'. Voor de relatieve dichtheid en de huidige verspreiding (2013-2015) in Nederland is de website www.vogelatlas.nl (ook van Sovon) geraadpleegd. De verspreiding van broedvogels is vergeleken met de verspreiding in de periode 1998-2000 (Sovon 2002).

De bijschriften bij de grafieken beginnen met het woord 'trend' als het gaat om trendcijfers ten opzichte van een bepaald in het bijschrift genoemd referentiejaar. In de andere grafieken staan getelde aantallen.

Trendtellingen

Trendtellingen van jacht- en vrijgestelde soorten hebben tot dusver niet systematisch plaatsgevonden. Op vrijwillige basis konden jagers en wildbeheereenheden (WBE's) tellingen invoeren in het Fauna Registratie Systeem (FRS). Trendtellingen van jachtsoorten hebben in het voorjaar van 2015 en 2016 in een beperkt aantal WBE's plaatsgevonden. Van de landelijk vrijgestelde soorten zijn de Canadese gans, kauw en zwarte kraai in een beperkt aantal WBE's geteld bij de voorjaarstellingen van 2015 en 2016. Vossenburchten zijn eveneens in een beperkt aantal WBE's geteld in 2014.

Daarom zijn:

- de verspreidingskaarten en aantalsontwikkelingen van soorten voor deze aanvulling overgenomen van de websites van Sovon en Zoogdiervereniging;
- de voorlopige verspreidingskaarten van het Atlasproject van Sovon overgenomen voor de provinciale verspreiding van vogels in broedseizoen en winter;
- de Indexen broedvogels en de Indexen wintervogels (bron: Netwerk Ecologische Monitoring, Sovon Vogelonderzoek Nederland & CBS, www.sovon.nl) en de Trendgegevens watervogeltellingen (bron: Netwerk Ecologische Monitoring, Sovon Vogelonderzoek Nederland, RWS & CBS) opgenomen;
- de in FRS beschikbare trendtellingen en voorjaarstellingen van de WBE's weergegeven;
- met de WBE's voor de toekomst afspraken gemaakt hoe invulling gegeven kan worden aan deze verplichting.

4.5 Schade

Voor jacht- en landelijk vrijgestelde soorten is het huidige beeld van schade en overlast onvolledig, omdat schade alleen gemeld wordt als er kans is op een tegemoetkoming. Als een soort op de vrijstellingslijst wordt geplaatst is er in principe geen vergoeding meer mogelijk (met uitzondering van winterganzen). De huidige schade- en overlastmeldingen richten zich bovendien voornamelijk op de landbouw. Over eventuele schade voor andere categorieën, zoals flora en fauna, visserij e.d. is weinig bekend. Om een beter inzicht te krijgen in de schade en overlast van soorten heeft het Faunafonds een Landelijk Meldpunt Faunaschade ingesteld. Het is de bedoeling dat hier alle schade en overlast wordt gemeld, dus niet alleen schade aan landbouw, maar bijvoorbeeld ook schade en overlast aan andere belangen en aan flora en fauna. Ongeacht of er een vergoeding voor de schade of overlast is te verwachten. Deze meldingen zullen steekproefsgewijs gevalideerd gaan worden. Op deze manier ontstaat een vollediger beeld van de schade en overlast in Nederland.

Vos e.a. 2016 maakt wel een inschatting van de omvang van schade door vrijgestelde soorten. *Daarbij is gebruik gemaakt van gegevens van het Faunafonds over uitgekeerde schadebedragen voor provincies waar de soort niet op de vrijstellingslijst is geplaatst dan wel over schade buiten de periode waarvoor de vrijstelling van de soort geldig is. Daarnaast leveren de provinciale Faunabeheerplannen enig inzicht in de schade, omdat dit een van de randvoorwaarden is om een soort op de vrijstellingslijst te plaatsen. Het gaat dan om schade die is opgetreden voordat de soort op de vrijstellingslijst is geplaatst. De huidige schade- en overlastmeldingen richten zich voornamelijk op de landbouw. Over eventuele schade aan andere categorieën, zoals flora en fauna, visserij e.d. is weinig bekend.*

Omdat de in deze aanvulling behandelde soorten reeds lange tijd landelijk vrijgesteld of jachtsoort zijn, beschikt de FBE niet over aanvullende schade informatie. Het landelijk meldpunt Faunaschade gaat hierin op termijn voorzien, ook ter onderbouwing van eventueel nieuw vrij te stellen soorten.

4.6 Preventieve maatregelen

Het Faunafonds ontwikkelt Faunaschade Preventiekits. Deze geven een overzicht van preventieve maatregelen per soortgroep om gewasschade door beschermde inheemse diersoorten te voorkomen en beperken. Inmiddels zijn preventiekits opgesteld voor een groot aantal diersoorten/-groepen. Waar dat nog niet het geval is wordt gebruik gemaakt de Handreiking Faunaschade 2009.

Er is weinig gekwantificeerd onderzoek beschikbaar naar de effectiviteit van preventieve maatregelen. De algemene indruk is dat deze niet zeer effectief zijn, omdat dieren snel wennen aan passieve preventieve middelen, zoals het plaatsen van vlaggen en vogelverschrikkers. Tegengaan van gewinning kan worden bereikt door de afweermiddelen in combinatie en op onregelmatige tijdstippen of plaatsen in te zetten. Actieve maatregelen (persoonlijke verjaging) worden veelal als effectiever beschouwd, mits soorten verjaagd worden naar alternatief foerageer- of broedgebied van gelijkwaardige kwaliteit. Verondersteld wordt dat combinaties met afschot de effectiviteit van afweermiddelen in het algemeen doen toenemen. Het Faunafonds heeft aangegeven dat er een aantal effectenstudies op stapel staat, waarbij de reproduceerbaarheid en langetermijneffecten van de diverse schade werende middelen of groepen van middelen zal worden onderzocht.

Momenteel zijn maatregelen en schadegegevens alleen op het niveau van provincie-brede jaartotalen te koppelen. In de toekomst komen mogelijk aanvullende analysemogelijkheden ook op het niveau van individuele schadegevallen beschikbaar, in het bijzonder m.b.t. de effectiviteit van schadebestrijding en de rol van afschot daarin, wanneer een koppeling tussen FRS en gegevens uit het Faunafonds-3000 systeem tot stand gebracht is.

Middelen, installaties of methoden waarmee dieren worden gevangen of gedood moeten op grond van de Wet natuurbescherming in de vrijstelling worden genoemd.

4.7 Afschot

Op grond van artikel 3.13, lid 1, van de Wet Natuurbescherming zijn jachtaktehouders verplicht om de faunabeheereenheid gegevens te verstrekken over de aantallen dieren, onderscheiden naar soort, die zij hebben gedood. Dat houdt in dat ook afschotcijfers van wildsoorten en vrijgestelde soorten geregistreerd moeten worden, anders dan voorheen op grond van de Flora- en faunawet. Sinds 1 januari 2017 geldt er een informatieplicht over alle gedode dieren.

Afschot van vrijgestelde soorten in de jaren 2014 t/m 2016 is door de meeste WBE's ingevuld in FRS en wordt vermeld in de paragrafen per diersoort.

5. Jachtsoorten zonder landelijke vrijstelling

5.1 Fazant

5.2 Wilde eend

5.3 Haas

6. Jachtsoorten met landelijke vrijstelling

6.1 Houtduif

6.2 Konijn

7. Landelijk vrijgestelde soorten, geen jachtwild

7.1 Canadese gans

7.2 Kauw

7.3 Zwarte kraai

7.4 Vos

8. Provinciaal vrijgestelde soorten

8.1 Aardmuis

8.2 Veldmuis

8.3 Woelrat

8.4 Kokmeeuw

8.5 Zilvermeeuw

8.6 Roek

9. Overige soorten met aflopende ontheffingen

9.1 Meerkoet

9.2 Spreeuw

Literatuur

Vogel R.L., Bouwma I., Koese B., Kranenbarg J., La Haye M., Odé B., Sierdsema H., Sparrius L., Verburg P. & Zollinger R. 2013. Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn. Sovon-rapport 2013.015. Sovon, Nijmegen.

Vos, C. e.a. Beoordeling provinciale vrijstellingslijst, Alterra Wageningen UR rapport 2699, ISSN 1566-7197, Wageningen februari 2016.

Handboek Faunaschade 2009

Faunabeheereenheid Utrecht, Faunabeheerplan Utrecht 2017-2021: wildsoorten en landelijk vrijgestelde soorten, Van Bommel Faunanetwerk, 2017

www.sovon.nl

www.zoogdiervereniging.nl

<http://www.bij12.nl/bij12units/faunafonds/>

Afkortingen

- Aanv Aanvulling van het Faunabeheerplan Fryslân 2014-2019
- FBE Faunabeheereenheid
- Fbp Faunabeheerplan
- Ffw Flora- en faunawet
- Verordening Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017
- VR Vogelrichtlijn
- WBE Wildbeheereenheid
- Wnb Wet natuurbescherming